

## EU-rikosoikeutta puolustusasianajajille

Academy of European Law (ERA)  
Workshop Vilnassa 11.5.2013

Käytännön tapausharjoitus, jossa keskitytään etenkin luovuttamismenettelyyn sekä tästä aiheutuviin EU-oikeudellisiin ongelmiin, mukaan lukien EU:n perusoikeuskirja sekä Euroopan ihmisoikeussopimus

Asianajaja Jussi Sarvikivi  
Asianajotoimisto Fredman & Månsson Oy  
Porkkalankatu 13 C, 00180 Helsinki  
Puh. (09) 877 0300, 040 560 8179  
[jussi.sarvikivi@fredman-mansson.fi](mailto:jussi.sarvikivi@fredman-mansson.fi)  
[www.fredman-mansson.fi](http://www.fredman-mansson.fi)

## Tapauksen lähtökohdat

Kanadan kansalainen Jake S. on toiminut sellaisen organisaation johtajana, joka on myynyt puhelimitse lomaosakkeita Espanjasta käsin saksalaisille ja suomalaisille ostajille. Käy ilmi, että lomaosakkeita on käytännössä vaikea käyttää hyödyksi ja lisäksi niiden jälleenmyynti on vaikeaa. Jakea epäillään useista törkeistä petoksista; asianomistajia Saksassa ilmenee 20 ja Suomessa 100.

(9.30–11.00)

### A. Käsittelyn alkuvaihe Suomessa

- I Poliisi tekee vangitsemisvaatimuksen Helsingin käräjäoikeudelle. Käräjäoikeus vangitsee Jaken poissaolevana, minkä jälkeen tutkinnanjohtajana toimiva poliisi antaa eurooppalaisen pidätysmääräyksen ja pyytää Saksaa – missä Jake oleskelee – luovuttamaan Jakea Suomeen.
1. Onko poliisi toimivaltainen antamaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen?
  2. Jake on tietoinen siitä, että hänestä on annettu pidätysmääräys. Mitkä ovat hänen mahdollisuutensa vastustaa luovuttamista Suomeen? Tulisiko hänen hankkia suomalainen vai saksalainen avustaja?
- II Tutkinnassa ilmenee epäily siitä, että asiaan liittyvää todistusaineistoa myös olisi olemassa Saksassa.
1. Mitä menettelyä käyttäen todistusaineistoa voidaan saada Saksasta Suomeen?
  2. Saat tietää, että Suomessa on tehty asianmukainen päätös, minkä perusteella Saksasta on pyydetty todistusaineistoa Suomeen. Onko Jakella käytössään oikeussuojakeinoja?

### B. Luovutuksen jälkeinen vaihe Suomessa

- I Jake luovutetaan Suomeen.
1. Mitä nyt tapahtuu? Onko asiassa olemassa joitakin määräaikoja? Jake mainitsee *habeas corpus* – oikeussuojakeinosta, jota hän tahtoi käyttää; Guantanamon vangeillekin sellainen suotiin?
  2. Ovatko ainoat vaihtoehdot vangitseminen tai vapaaksi päästäminen? Voisiko Jake palata Saksaan, jossa hän normaalisti oleskelee, ja ilmoittautua siellä poliisille?
- II Kuulustelut Suomessa aloitetaan. Jakelle ilmoitetaan, että kuulustelut hoituvat nopeammin ilman avustajaa. Avustajalle ei ilmoiteta kuulusteluista. Kuulustelut hoidetaan kansainvälisesti suoraan englanniksi käyttämättä tulkkia. Jake tunnustaa syyllistyneensä epäiltyihin rikoksiin, vaikkei täysin ymmärräkään kaikkea, mitä kuulustelija häneltä kysyy eikä luonnollisesti pysty tarkistamaan, mitä kuulustelija pöytäkirjaa hänen kertomakseen

suomeksi. Vastaamalla ”kyllä” kysymyksiin näyttää homma etenevän nopeasti, ja poliisi lupaa siirtää Jake pois Pasilasta kunhan kuulustelut saadaan paperille. Ennen vangitsemisasian käsittelyä hän tapaa sinut.

1. Jake kysyy, onko kaikki nyt kuitenkin mennyt ihan oikein, kun hän ei mielestään ole syyllistynyt rikokseen?
2. Mitä oikeussuojakeinoja Jakella on? Voidaanko hänen kuulusteluun käyttää todisteena häntä vastaan? Arvioi tilannetta seuraavilla faktoilla:
  - a. Jake on terve 30-vuotias mies, joka oikeasti ymmärtää myös suomea. Hän ei ole ensimmäistä kertaa ”pappia kyydissä”, vaan on hyvin tietoinen siitä, että hänen ei tarvitse sanoa mitään.
  - b. Jake on 50-vuotias alkoholisti.
  - c. Jake on 18-vuotias poika.
  - d. Jake on terve 30-vuotias mies, joka kuitenkin on ensimmäistä kertaa pidätettynä eikä osaa suomea.
3. Jakella on ollut kanssaepäily, joka kuitenkin on poistunut Suomesta kuulustelujen jälkeen. Voidaanko kanssaepäilyyn kuulustelua lukea tulevassa oikeudenkäynnissä, jos häntä ei tavoiteta käsittelyyn? Hän on väittänyt Jakea syylliseksi, vaikka mies on ilmeinen valehtelija. Hänelle esitettävillä kysymyksillä voisi helposti osoittaa hänen puheensa perättömiksi.
4. Lisäksi tuo kielikysymys hieman askarruttaa. Hän haluaisi myös tutkinnan päättymisen jälkeen esitutkintapöytäkirjan ymmärtämällään kielellä. Onko tämä mahdollista?

**(11.30–13.00)**

### **C. Luovuttamispyyntö esitetään Suomen viranomaisille Saksasta**

Tilanne on toinen kuin edellä. Rikosepäilyt ovat samat, mutta tällä kertaa Jake oleskelee Suomessa, missä viranomaiset tapaavat hänet liikennevalvonnan yhteydessä. Tällöin havaitaan, että Jakesta on olemassa etsintäkuulutus, joka perustuu Saksan toimivaltaisen viranomaisen antamaan EAW:hen, ja hänet otetaan kiinni.

1. Mitä asiassa seuraavaksi tapahtuu? Onko asian käsittelylle määräaikoja? Milloin Jake voi saada avustajan ja kuka sen maksaa? Voidaanko hänet velvoittaa korvaamaan mahdollisesti vastoin hänen tahtoaankin määrätyn puolustajan palkkion valtiolle?
2. Jake kertoo, että hänellä on perhettä Suomessa, ml. alaikäisiä lapsia. Hän ei haluaisi joutua Saksaan, jossa vankilaolotkin ovat kurjat, ja hän joutuisi myös eroon perheestään. Voiko näillä perusteilla vastustaa luovutusta?

3. Jake mainitsee, että hän ei ymmärrä, millä perusteella hänet on Saksassa vangittu. Häntä epäillään Saksassa "petollisesta menettelystä", mutta hänen mielestään tapauksen väitetytkään tosiseikat eivät täyttäisi Suomessa petoksen tunnusmerkistöä. Voiko luovuttamista vastustaa sillä perusteella, että kaksoisrangaistavuuden vaatimus ei täyty? Entä legaliteettiperiaatteen soveltuminen asiaan?
4. Jake ilmoittaa, että häntä vainotaan Saksassa, ja että hänet luovutettaisiin kolmanteen maahan, mikäli hänet luovutettaisiin Saksaan. Hän päättää hakea turvapaikkaa Suomesta. Mikä merkitys turvapaikan hakemisella on EAW:n perusteella tapahtuvaan luovuttamismenettelyyn?
5. Jake ilmoittaaakin yllättäen olevansa Suomen kansalainen. Vaikuttaako tämä luovutusasian käsittelyyn tai mahdollisiin vastustamisperusteisiin? Kai hän sentään mahdollisen tuomionsa saa suorittaa Suomessa?
6. Asiassa havaitaan, että pidätysmääräys perustuu tuomioon, joka on annettu poissaolevana. Jake on siis tuomittu poissaolevana elinkautiseen vankeusrangaistukseen. Jaken mielestä ei ole mahdollista luovuttaa häntä, kun ei hänellä ole ollut mahdollisuutta puolustautua. Mitä asiassa tulisi huomioida?

#### **D. EU-valtiossa annetun sakkotuomion täytäntöönpano**

Luoksesi kävelee samainen Jake, joka on päässyt pälkähästä yllä mainittujen luovutuspyyntöjen osalta. Nyt on kuitenkin ilmennyt uusi ongelma. Isossa-Britanniassa on annettu sakkorangaistus väitetyistä ylinopeudesta. Hän ei ole halunnut vastustaa annettua sakkoa, koska ei kertomansa mukaan ole autoa ajanut, mutta ei myöskään halua kertoa, kuka autoa ajoi. Sakko perustuu automaattiseen liikennevalvontaan, eikä kuvasta pysty erottamaan auton kuljettajaa. Kuvassa näkyvä auton hän kylläkin omistaa.

1. Ei kai sakkoa voida määrätä Suomessa täytäntöönpantavaksi?
2. Jos voidaan, mitä oikeussuojakeinoja Jakella on?
3. Voidaanko mahdollinen sakko muuntaa vankeudeksi?
4. Prosessi Isossa-Britanniassa on ilmiselvästi rikkonut oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Jakelta on vaadittu selvitystä siitä, kuka autoa on ajanut. Hän on käyttänyt perus- ja ihmisoikeuksiin fundamentaalisen kuuluvaa oikeutta vaieta ja olematta myötävaikuttamatta häntä koskeva rikosasian selvittämisessä ja tämän perusteella hänet on tuomittu. Vaikuttaako tämä täytäntöönpanoon?

(14.00–16.00)

**E. Oikeudenkäynti Suomessa**

- I Ilmenee, että Jake ei ollutkaan päässyt petosasiassa palkhästä. Syyttäjä innostuu uudelleen asiasta ja nostaa syytteen suomalaisia asianomistajia koskevista törkeistä petoksista. Arvioi tilannetta seuraavien tapahtumainkulkujen valossa:
1. Saat tietää, että Saksassa on käyty prosessi saksalaisia asianomistajia koskien, eli Jake on Saksassa jo tuomittu petoksista (tapahtumainkulku kuten alussa kuvattu). Vaikuttaako tämä asiaan?
- II Syytteen käsittelylle Suomessa ei ole katsottu olevan estettä. Saat tietää Jakelta, että hänet on Saksassa tuomittu aivan muista rikoksista kaksi vuotta sitten yhden vuoden mittaiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Tuomio olisi – mikäli se olisi annettu Suomessa – selvästi konkurrenssissa nyt Suomessa käsiteltävien petosasioiden kannalta.
1. Jake kysyy, onko Saksassa annetulla tuomiolla jotain merkitystä Suomessa käsiteltävän jutun kannalta (koventamisperuste, kohtuullistamisperuste tms.)
  2. Saako suomalainen syyttäjä/tuomioistuin tiedon tuomiosta, miten?
- III Jaken harmiksi saksalaisen ehdottoman tuomion katsottiin estävän ehdollisen vankeusrangaistuksen tuomitsemisen. Jakella ei Suomessa ollut kuulusteluissa avustajaa, kun hän tunnusti syyllistyneensä rikokseen. Pasilassa olivat painostaneet. Myöhemmin tunnustus peruutettiin, kun hän sai tavata avustajan.
1. Ei kai ulkomailla tuomittu tuomio voi estää ehdollisen vankeuden tuomitsemista. Poikahan on vasta nuori ja lisäksi ensikertalainen?
  2. Jos saksalaisella tuomiolla kuitenkin katsotaan olevan vaikutuksia Suomessa annettavaan tuomioon, kai siitä voi "EU:iin" valittaa? Arvioi asiaa mahdollisen ennakkoratkaisupyynnön valossa, kun valitusaika hovioikeuteen on vielä auki.
- IV Jake oli luovutettu Suomeen EAW:n perusteella. Pidätysmääräyksessä epäiltynä rikoksena olivat ne petokset, mistä häntä Suomessa syytettiin. Ilmenee, että Jakella on Suomessa vanha ehdollinen tuomio, jonka koeaikana nyt käsiteltävät rikokset on tehty; syyte on myös nostettu siten määräajassa, että ehdollisen vankeusrangaistuksen täytäntöönpano periaatteessa voisi tulla kysymykseen. EAW:ssa ei ole mainittu mahdollisesta ehdollisen tuomion täytäntöönpanosta mitään. Syyttäjä vaatii ehdollisen vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa.
1. Onko asiassa ylipäättään mitään ongelmaa? Teothan on tehty koeajalla ja täytäntöönpanoa on asianmukaisesti vaadittu.

2. Jos vaatimus ehdollisen vankeuden täytäntöönpanosta hyväksytään, mitä mahdollisia rajoituksia nyt tuomittavan vankeusrangaistuksen täytäntöönpanolle mahdollisesti aiheutuu siitä, että luovuttamispäätöksessä ei ole mainittu mitään ehdollisen vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta?

**(16.00-16.30)**

**F. Tapausharjoituksen yhteenveto ja purku**